

**Nedre Gausen
kompetansesenter**
Statlig spesialpedagogisk støttesystem

Søknad Helse og Rehabilitering

2010-11

LEK, LYTT & LÆR

En DVD om lytte- og talestimulering i hverdagen

Nedre Gausen kompetansesenter

Dato: 13. juni 2009

Prosjektleder: Tone Elisabeth Morsund

Innholdsfortegnelse

BAKGRUNNEN FOR PROSJEKTET	3
MÅLSETTING OG MÅLGRUPPE	4
GJENNOMFØRINGEN AV PROSJEKTET.....	5
PROSJEKTORGANISERING	6
PROSJEKT OG TIDSPLAN	7
ØKONOMI	8
PROSJEKTETS NYTTEVERDI	9

BAKGRUNNEN FOR PROSJEKTET

Nedre Gausen kompetansesenter har de siste årene hatt en økt satsing på lytte-/talestimulering av hørselshemmede førskolebarn. Vi opplever en stadig økning av søknader om tjenester på dette området. Det er flere årsaker til at dette er en sentral brukergruppe for senteret. En stor andel av hørselshemmede barn blir cochleaimplantert (CI) og trenger en veiledning basert på en talespråklig utvikling. Sykehusene har også innført hørselsscreening av nyfødte. Dette bidrar til at hørselshemming blir oppdaget svært tidlig og at barna får hørselstekniske hjelpemidler langt tidligere enn før. Mange foreldre og hørselshemmede selv ønsker å være integrert i barnehager og skoler i sitt nærmiljø, noe som også aktualiserer lytte-/talestimulering som et sentralt arbeidsfelt for senteret.

Hvor god nytte barnet har av sin hørselsrest, er svært individuelt. Det avhenger bl.a. av individet, omgivelsene og hørselstapet. Noen barn vil for eksempel kunne utnytte hørselsresten til å oppfatte og utvikle talespråk, andre vil kunne oppfatte prosodi¹, andre igjen vil ha støtte i at de oppfatter omgivelseslyder. Uansett hørselstap og tekniske hjelpemidler er det viktig å jobbe målrettet for å utnytte den hørselsresten barnet har. Dette bidrar til at barnet får en så god og funksjonell kommunikasjon som mulig i de ulike situasjonene barnet er i. Denne kommer automatisk hos de fleste barn som hører normalt, men hos hørselshemmede barn må utviklingen følges tett opp.

I dette prosjektet ønsker vi å fokusere på førskolebarn (0 til 6 år) fordi nyfødtscreening, CI og utviklingen innen høreapparater og tekniske hjelpemidler, gjør at mulighetene er mange og gode for at flere førskolebarn kan få en tilnærmet normal talespråkutvikling. Mye av denne utviklingen avhenger av miljøet rundt barnet og hvor tidlig man kommer i gang med lytte-/talestimulering under kyndig veiledning av kvalifiserte fagfolk. I en god kommunikasjonssituasjon bruker vi både den auditive og den visuelle sansen aktivt. Hos hørselshemmede barn er, naturlig nok, den auditive sansen aktiv i varierende grad. Dersom hørselsresten blir tatt i bruk mer aktivt vil den være til hjelp og en bonus i mange kommunikasjonssituasjoner og hørselshemmede vil kunne "gjette riktig" flere ganger.

Fire rådgivere ved Nedre Gausen har gjennomført videreutdanning og faglig oppdatering innen lytte- og talestimulering. To rådgivere har gjennomført videreutdanning basert på Iren Johansson og Karlstad-modellen. Denne modellen ble utviklet gjennom et prosjekt som heter "Barn med Cochlea Implantat (CI): Utvikling av en modell for språkstimulering og språkutvikling". Den teoretiske forankringen tar utgangspunkt i den normale utviklingen av språklige ferdigheter og treningsopplegget bygges med dette som utgangspunkt. Veiledningen i lyttetrening gis både til fagpersoner som arbeider

¹ Læren om rytme, stemmefarge, tonehøyde, pauser m.m. i talen.

direkte med barnet og til foreldrene gjennom nettverksgrupper. I tillegg inviteres pp-tjenesten til å delta i nettverket. De to andre rådgiverne har fått faglig oppdatering basert på AVT (Auditory Verbal Therapy) og veileder ut fra dette. AVT er en metodisk tilnærming hvor pedagogen veileder og støtter foreldrene slik at de kan hjelpe barnet sitt til å bruke hørselen som den primære sansen for å utvikle talespråk.² Veiledningen er i utgangspunktet en foreldreveiledning, men oftest er pedagog som arbeider direkte med barnet i barnehage/skole også med på veiledningen. I tillegg blir selvsagt også ppt invitert til å være med. Disse fire rådgiverne utgjør talespråkteamet på Nedre Gausen kompetansesenter og samarbeider tett. Vi har hyppig veiledning med foreldre, spesialpedagoger, barnehagepersonell og ppt. I dette arbeidet erfarer vi ofte at foreldre og lærere gir uttrykk for et behov; de savner et verktøy som kan bidra til at lytting og talespråk blir en naturlig del av barnets liv. Foreldrene ønsker konkrete eksempler på hva de selv kan gjøre for at aktiv språkstimulering skal bli en naturlig del av barnets aktiviteter i familiens hverdag. Sentrale spørsmål som rådgiverne møter er hvordan foreldre og nærpersoner kan benytte hverdagslige aktiviteter til å skape et miljø som fremmer språktilegnelsen. En sentral utfordring som lytte-/taleveiledere står overfor, er dermed å hjelpe foreldre og nærmiljøet i dette arbeidet. Barna trenger som regel systematisk trening i et omfang som går ut over det som barnehagen kan gi.

En DVD som viser hvordan foreldre og nærpersoner kan skape et miljø som fremmer språktilegnelse gjennom lytting vil derfor utgjøre et verdifullt bidrag for både foreldre og fagpersoner. Det finnes utenlandske DVD-er og materiell som blir brukt i veiledningen, men så langt vi har erfart finnes det ikke tilsvarende materiell på norsk og tilrettelagt for norske forhold. En DVD med eksempler på lytte- og talestimulering i hverdagen kan brukes av foreldrene på egen hånd, i tillegg til at DVD-en også kan bli brukt aktivt av pedagoger i rådgivningssituasjoner og i kursvirksomheten ved hørsels-sentrene i Statped.

MÅLSETTING OG MÅLGRUPPE

Målsettingene med prosjektet er:

- ✚ Å utvikle en DVD som viser ved konkrete eksempler at barn lærer språk først og fremst gjennom bruk i meningsfulle situasjoner i et nært samspill med voksne i barnets nærmiljø.
- ✚ Å benytte DVD-en som et supplement til rådgivning fra kompetansesentrene innen hørsel.

² For mer informasjon om Iren Johansson og Karlstadmodellen, se prosjektrapporten *Utvikling av en modell for språkstimulering og språkutvikling*. Prosjektet var et samarbeid innen Statped, i tillegg til Universitetet i Oslo og Rikshospitalet i Oslo. For en innføring i AVT (Auditory Verbal therapy) se blant annet www.learningtolisten.org, www.agbell.org og www.avli.org.

- ✚ Å hjelpe foreldre og nettverket rundt det hørselshemmede barnet til å bli gode språkmodeller og bidra til at barnet får en ønsket lytte-/taleutvikling.

Det er en forutsetning at materialet på DVD-en skal utvikles med bakgrunn i:

- uttrykte behov fra brukergruppen
- senterets og øvrige fagpersoners erfaringer
- relevant fagstoff om tematikken

Målgruppen for prosjektet er:

- ✚ Hørselshemmede førskolebarn.
- ✚ Foreldre.
- ✚ Nettverket rundt det hørselshemmede barnet (familie og venner).
- ✚ Pedagoger i barnehage, PPT, spesialpedagoger.

GJENNOMFØRINGEN AV PROSJEKTET

Nedre Gausen kompetansesenter har gjennom andre prosjekter bygget opp god kompetanse på gjennomføring av DVD- prosjekter. I dette prosjektet ønsker vi å ta utgangspunkt i filmopptak som eksemplifiserer familiens hverdagssituasjoner og knytte dette til teori ved å kommentere eksemplene.

Det søkes om et 1 ½- årig prosjekt som skal gjennomføres i 2010-11 med følgende aktiviteter:

- Innsamling og utvelging av faglig vurderte og effektive tips, øvelser, aktiviteter, leker, konkrete eksempler og situasjoner.
- Utarbeidelse av manus.
- Opptak og produksjon.
- Lansering av DVD-en og distribusjon.
- Evaluering av prosjektet.

Aktuelle temaer på DVD-en er:

- *Lydjakt*: Hvordan få barnet til å oppdage lyder i omgivelsene og diskriminere disse lydene fra hverandre så godt som mulig.
- *Auditivt minne*: Fokus på at barnet skal huske basert på auditiv informasjon, for eksempel når barnet skal være med å rydde leker og blir bedt om å hente bilen, klossen og dukken.
- *Lyd først*: For å utvikle et auditivt fokus er det viktig at barnet skiller mellom auditiv og visuell informasjon; en ting av gangen. Lyd først vil si at barnet dermed

blir auditivt fokusert og mer oppmerksom på lyden. I etterkant kan det være aktuelt med visuelle stimuli dersom barnet har behov for det.

- *Akustisk fokusering*: Hvordan gjøre lydene mest mulig hørbare?
- *Repetisjon om modellering*: Vise viktigheten av mange og tydelige repetisjoner og modeller i et godt lydmiljø for barnet.

Forslag til aktiviteter der disse temaene tas opp kan være; måltider, lese bok, oppdage hverdagslige lyder i hjemmet, av- og påkledning og ulike lekesituasjoner.

PROSJEKTORGANISERING

Prosjektleder vil være Tone Elisabeth Morsund. Morsund har arbeidet ved Nedre Gausen siden 2002 og er utdannet førskolelærer og audiopedagog og har videreutdanning i tegnspråk og AVT. Hun har også arbeidet i barnehage og 13 år som lærer på Vetland skole. Talespråkteamet ved Nedre Gausen og en gruppe AVT-pedagoger på tvers av kompetansesentrene er aktuelle samarbeidspartnere i prosjektet. Høsten 2005 ble det opprettet en arbeidsgruppe bestående av 12 AVT-pedagoger fra de statlige sentrene for hørsel, i tillegg til en representant fra Rikshospitalet. Vi arbeider alle innen det samme feltet med lytte-/taleveiledning for hørselshemmede førskolebarn. Arbeidsgruppen vil være sentral både når det gjelder innsamling og utvelging av aktuell informasjon, samt ved utarbeidelse av manus. Ettersom dette er et samarbeidsforum som allerede eksisterer er det mange fordeler ved å videreføre samarbeidet i utarbeidelse av DVD-en.

I tillegg til arbeidsgruppen ønsker vi å innlemme representanter for foreldregruppa. Det er ønskelig å få fire foreldrerepresentanter til å være med i prosjektet for å definere hvilke behov familier med hørselshemmede barn har for lytte- og talestimulering i hverdagen.

Ved utarbeidelse av manus, opptak og produksjon, vil arbeidsgruppen jobbe tett sammen med en DVD-produsent. Nedre Gausen kompetansesenter har etter hvert opparbeidet seg god kompetanse på utvikling av DVD-er med midler fra Helse og Rehabilitering. Vi har tidligere samarbeidet med Møller kompetansesenter og Sørlandet kompetansesenter, og det er naturlig å gå i dialog med disse aktørene for innspill til produksjon av DVD-en. Vi vil også vurdere hvorvidt det er aktuelt å benytte et privat produksjonsselskap i utarbeidelsen av DVD-en.

PROSJEKT OG TIDSPLAN

Måned	Aktivitet 2010
Januar	Utarbeide milepælsplan med arbeidsgruppa. Arbeidsgruppa starter idemyldring om innholdet på DVD-en. Arbeidsgruppa finner frem til aktuelle foreldre som kan være med på DVD-en. Arbeidsgruppa innleder dialog med manusforfattere/ produsenter.
Februar-juni	Arbeidsgruppa slutfører utkast til manus, og manusforfatter overtar til ferdigstillelse. Dialog med produsent. Filming/ opptak til DVD.
Juli	FERIE
August-desember	Ferdigstillelse av prototype Evaluering av prototype Markedsføring
Måned	Aktivitet 2011
Januar-juni	Trykking Markedsføring og distribusjon Samling for aktuelle fagpersoner for presentasjon av DVD-en. Evaluering og sluttrapport

ØKONOMI

Det søkes om prosjektmidler til et 1 ½- årig prosjekt som i henhold til budsjettet totalt utgjør 805 000 kroner fordelt i perioden 2010-2011;

- **485 000 kroner for 2010**
- **320 000 kroner for 2011**

I forbindelse med utarbeidelse av budsjett for DVD- produksjonen har senteret stipulert kostnader basert på DVD-produksjoner med midler fra Helse og Rehabilitering.

Budsjett	Kostnader		Tilskudd fra NG	Helse- og rehabilitering	
	Lønnsmidler etc	Møter/reiser etc		Søkesum 2010	Søkesum 2011
Honorar, prosjektleder, 30 % av stilling	270 000		135 000	90 000	45 000
Honorar, prosjektmed. 10 % av stilling	90 000		45 000	25 000	20 000
Adm. utgifter		70 000	70 000	---	--
Møter i arbeidsgruppa*		70 000	10 000	40 000	20 000
Manusgruppe/ samarbeid med produsent		50 000	10 000	20 000	20 000
DVD- produksjon **)	495 000		---	300 000	195 000
Markedsføring og distribusjon		30 000		10 000	20 000
Netto utgifter 2010-11	855 000	220 000	270 000	485 000	320 000

*) Foreldrerepresentantene har jobber der de må ta ut permisjon uten lønn for å delta på møtene. Honorar skal dekke tapt arbeidsfortjeneste. For resten av arbeidsgruppa er det kun iberegnet reisekostnader.

***) **Spesifikasjon budsjett DVD-produksjon:**

Budsjett for DVD-produksjon					
	Forarbeid-	Planlegging-	Opptak	Etterarbeid	Sum inkl. mva

	manus	produksjon			
SUM	80 000	25 000	80 000	310 000	495 000

PROSJEKTETS NYTTEVERDI

Følgende punkter oppsummerer hvilken nytteverdi prosjektet har:

- Det finnes noen lignende DVD-er, men ingen på norsk og som er tilpasset norske forhold. En DVD som er rettet inn mot norske forhold vil oppleves som langt mer aktuell og relevant for brukergruppen. Ikke-norsk materiell på dette området har svært begrenset direkte overføringsverdi i og med at det handler om lytte- og tale trening.
- En DVD er lett å ta med hjem hvor foreldrene kan se den "i ro og mak". Den er også lett å vise til nettverkspersoner som besteforeldre, tanter/onkler og lignende, slik at de også får et innblikk i tematikken og får tips for den videre samhandlingen med barnet.
- DVD-en vil være et nyttig hjelpemiddel for pedagoger som kan supplere rådgivningen og kursvirksomheten med konkrete eksempler på hvordan språkstimuleringen kan gjøres i hverdagen. Den kan vises i flere sammenhenger og repeteres ut fra behov.
- DVD-en vil få en landsdekkende funksjon ved distribusjon til de andre hørsels-sentrene i Statped.